

9. Зуев Д.Д. Учебная книга – источник становления личности школьника : [подгот. учеб. лит. в изд-ве “Просвещение”] / Д.Д. Зуев // Педагогика. – 1995. – № 1. – С. 3–10.

10. Лернер И.Я. Современная дидактика: теория – практика / И.Я. Лернер, А.В. Полякова, И.П. Товпинец и др. ; под ред. И.Я. Лернера, И.К. Журавлева ; Рос. акад. образования. Ин-т теорет. педагогики и междунар. исслед. в образовании. – М., 1994. – 288 с.

11. Редактирование отдельных видов литературы / под ред. Н.М. Сикорского. – М. : Книга, 1987. – 386 с.

12. Редакторская подготовка изданий : учебник для вузов / [Антонова С.Г., Васильев В.И. и др.]. – М., 2002. – 486 с.

13. Серета Л.П. На допомогу авторам навчальної літератури : навч. посібник / Л.П. Серета, В.С. Павленко ; за ред. В.С. Павленка. – К. : Вища школа, 2001. – 79 с.

14. Тепер Гриф МОН отримати непросто – підручник повинен бути якісним і сучасним / Прес-служба МОН // Стіна [Електронний ресурс]. – 2009. – 9 квітня. – Режим доступу: <http://www.ukrosvita.at.ua/news/2009-04-09-32>.

15. Черниш Н.І. Створення сучасного українського підручника: комунікативний і виховний аспекти / Н.І. Черниш // Генеза-експерт. – 1996. – № 2. – С. 24–27.

БОГДАНОВА Г.С.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

В умовах реформування післядипломної педагогічної освіти однією з центральних проблем є підготовка педагогічних працівників з відповідним рівнем професійної компетентності. Післядипломна педагогічна освіта є логічним продовженням вузівської освіти і спрямована на постійний розвиток і самовдосконалення особистості педагога протягом усього життя. Соціально-економічні, політичні зміни, зростання обсягів інформації спонукають знаходити нові підходи до організації навчання та професійної підготовки й перепідготовки вчителів не тільки в курсовий, а й у міжкурсовий період у системі післядипломної педагогічної освіти. Вирішення цих завдань, перш за все, стосується практичної спрямованості заходів, методів і форм навчання, які сприятимуть розвитку професійної компетентності вчителя.

У сучасній українській педагогічній науці підготовкою педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти на теоретичному рівні займаються Л. Даниленко, В. Олійник, М. Романенко, В. Семиченко, Т. Сорочан. Дослідженню проблем формування та розвитку професійної компетентності присвячені праці І. Зимньої, Д. Іванова, Л. Карпової, Н. Кузьміної, Н. Лісової, А. Маркової, В. Саюк, В. Стрельникова, А. Хуторського, питання професійної компетентності вчителя фізичної культури та його підготовці перебувають у центрі уваги В. Абрамової, Є. Гогоунова, О. Онопрієнко, Л. Певціної, Т. Ротерс, А. Черноштана.

Мета статті полягає в розкритті форм і методів професійної підготовки вчителів фізичної культури до розвитку професійної компетентності в міжкурсовий період.

Професійна діяльність учителя фізичної культури відрізняється від діяльності інших учителів-предметників. Уроки фізичної культури проходять у специфічних умовах емоційного та фізичного навантаження і спрямовані на формування в учнів рухових умінь і навичок, мотивації щодо збереження свого здоров'я, гармонійного фізичного і психічного розвитку. Учителю фізичної культури необхідно бути компетентним фахівцем, який професійно виконує свою справу, щоб досягти певних результатів у своїй роботі. Специфіка професії вчи-

теля фізичної культури в сучасних умовах потребує від нього професійних знань, умінь, творчого та критичного мислення, ефективної діяльності, що виражається в розвитку професійної компетентності.

В інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України зазначено: “Фізична культура – предмет, що створює умови для формування в учнів ціннісних орієнтацій щодо культури здоров’я і здорового способу життя, виховання потреби та звички займатися фізичною культурою та спортом, прагнення досягти оптимального рівня особистого здоров’я, фізичного розвитку, рухових якостей, морально-вольових рис характеру та психологічної підготовки до ведення активного життя та професійної діяльності” [1, с. 73].

Задовольнити вимоги суспільства й реалізувати поставлені мету та завдання фізичної культури у шкільній освіті зможе тільки професійно компетентний учитель. Такий учитель має бути обізнаним з різних питань, пов’язаних із навколишнім світом, добре знати свій предмет, використовувати у своїй роботі інноваційні технології навчання, бути фізично, психічно та культурно розвинутим, володіти теорією і методикою фізичного виховання, сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та засобами, постійно розвиватись і підвищувати свій професійний рівень, самовдосконалюватись.

Вирішити це питання та надати кожній особистості можливість здійснювати постійний професійний розвиток, удосконалюватись протягом усього життя та розкривати свій творчий потенціал намагається післядипломна педагогічна освіта. Саме тому головним її завдання є підготовка компетентного вчителя, який володіє сукупністю професійних компетенцій, здатний проектувати свою діяльність і керувати педагогічним процесом.

Як зазначає Т. Сорочан, система післядипломної педагогічної освіти реалізує принцип безперервності освіти і створює передумови для наступності в професійному розвитку педагогів завдяки підвищенню кваліфікації на курсах і в системі науково-методичної роботи в міжкурсовий період [3]. Ми повністю погоджуємось з цією думкою і вважаємо її провідною в розвитку професійної компетентності вчителів.

Післядипломна педагогічна освіта включає курсовий та міжкурсовий періоди. Курси підвищення кваліфікації педагогічних кадрів – основна форма навчання, найбільш організована й систематична за своєю формою. Професійне збагачення вчителів фізичної культури відбувається під час навчання на курсах підвищення кваліфікації з гуманітарної, функціональної, науково-теоретичної, методичної підготовки. На лекційних, семінарських і практичних заняттях учителі фізичної культури здобувають нові знання та вміння, які допоможуть їм у професійній діяльності. Але сьогодні особливу увагу приділяють навчанню педагогів у міжкурсовий період, який за часом значно триваліший, ніж курси підвищення кваліфікації.

Міжкурсовий період ґрунтується на принципі самоосвіти педагогів, а також на взаємодії зі шкільними методичними об’єднаннями, методичними кабінетами міст і районів області та передбачає такі форми роботи, як: семінари, тренінги, конференції, індивідуальні консультації, роботи творчих груп, різноманітні конкурси, виставки, проекти професійного розвитку тощо. У цілісній взаємодії такої системи відбувається професійне самовдосконалення та професійний розвиток педагогів. Розглянемо форми професійної підготовки вчителів фізичної культури, які на практиці дають високий якісний результат.

“Проект професійного розвитку” – це чітко спланована послідовність конкретних дій, обмежених у часі, які спрямовані на досягнення конкретних результатів. Його потенціал полягає в можливості надати цілісні знання, підвищити мотивацію до одержання додаткової інформації, опанувати методи наукового пізнання, пошуково-дослідної роботи, рефлексії, практичної спрямованості й інтерпретації результатів.

Під час участі у проектах професійного розвитку вчителі фізичної культури підвищують свій професійний рівень, здобувають необхідні знання з інноваційних методик, фізкультурно-оздоровчих технологій навчання та виховання школярів. Результатом є вміння реалізовувати здобуті на практичних заняттях знання та навички під час проведення уроків фізичної культури, у позакласній і позашкільній роботі.

Інший вид професійної підготовки вчителів фізичної культури – самостійна робота. У післядипломній педагогічній освіті він є одним із засобів розвитку професійної компетентності, яка визначається самостійним засвоєнням знань, умінь і навичок у міжкурсовий період, а саме вільний від навчальних занять час. Такий вид навчальної діяльності в сучасних умовах безперервної освіти є одним із центральних стрижнів процесу професійного зростання в післядипломній педагогічній освіті, що виражається в активізації мислення, розкритті розумових і творчих здібностей, формуванні особистісних якостей учителів фізичної культури.

Самостійна робота вчителів фізичної культури спрямована на саморозвиток і самовдосконалення. Важливою умовою ефективної організації цього виду роботи є забезпечення вчителів необхідними методичними матеріалами, а саме: науково-методичною літературою, навчальними й методичними посібниками, літературними джерелами із сучасних оздоровчих технологій навчання й виховання, методичними рекомендаціями щодо впровадження варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури в 5–9-х класах, конкретними сайтами та посиланнями в мережі Інтернет. Така організація самостійної роботи вчителів фізичної культури передбачає не тільки засвоєння конкретного обсягу теоретичних знань і практичних умінь, а й оптимізацію успішної професійної діяльності.

Наступний вид роботи полягає у використанні активних методів, які пропонуються вчителям фізичної культури під час їх професійної підготовки і ґрунтуються на педагогічному, психологічному, соціальному аспектах розвитку професійної компетентності. В. Кузьменко та Н. Софій розглядають методи активного навчання як “способи навчальної взаємодії, що активізують самостійність думок тих, хто вчиться, залучають їх до процесу вироблення інформації, формують систему ставлень, створюють атмосферу порозуміння та співпереживання...” [4, с. 8].

Наприклад, активний метод навчання “Карта думок” активізує попередні знання вчителів фізичної культури і його завдання полягає в тому, що вчителям пропонувалося записати посередені аркуша декілька ключових слів з певної теми, запропонованої педагогом-тренером, а потім писати навколо кожного такого слова відповідні слова, що пов’язані з ним. Такими ключовими словами можуть бути: “фізична культура”, “фізичний розвиток”, “фізичне виховання”, “спорт”, “змагання”, “навчальний процес”, “урок”, “навчальна програма”, “методи навчання”, “засоби навчання” тощо. Потім було необхідно поєднати їх за певною ознакою, виділити головне, проаналізувати й пояснити свій вибір.

При використанні методу “зворотний мозковий штурм” учителям пропонується розповідь, яка відображає певну проблему й має вже готове вирішення, але воно не повідомлялось учасникам. Учителі записували різноманітні варіанти вирішення запропонованої проблеми. А потім робили виступ у вигляді маленької розповіді й пропонували свій варіант, найоптимальніший, на їх думку, у цьому випадку.

Інтерактивні методи навчання передбачають постійну взаємодію всіх учасників навчального процесу. “Інтерактивний” – означає “здатний до взаємодії, діалогу” [2]. На основі взаємодії вчителів між собою з’являються нові педагогічні ідеї. При такій формі роботи всі учасники перебувають у рівних умовах і ніхто ні над ким не домінує, у тому числі й педагог-тренер, який тільки виконує роль фасилітатора (того, хто супроводжує, допомагає). Однією із інтерактивних форм навчання є тренінг.

Тренінг – це цікавий процес пізнання себе та інших, ефективна форма опанування знаннями, уміннями та навичками, спілкування та обміну досвідом [5]. Професійний розвиток педагога й розвиток його професійної компетентності полягає, насамперед, у становленні й розвитку власної особистості, а успішність роботи зумовлюється професійними та особистісними якостями, які необхідні при спілкуванні та взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу. Саме під час тренінгу створюється невимушена атмосфера емоційного комфорту, яка сприяє інтелектуальній активності, взаєморозумінню, професійному розвитку й розкриттю свого внутрішнього потенціалу.

Умови професії вчителя взагалі й вчителя фізичної культури зокрема вимагають від нього високого рівня компетентності, готовності до взаємодії з різними учасниками освітнього процесу – дітьми, адміністрацією, батьками. Саме на тренінгових заняттях відбувається необхідна підготовка до такої роботи, а також професійно-особистісне зростання вчителя фізичної культури, розвиток професійно значущих якостей, таких як: здатність до рефлексії, емпатії, гнучкості, співпраці, товариськості та емоційної привабливості. Тренінг надає допомогу вчителям, які прагнуть підвищити свій професійний рівень і які готові саморозвиватись.

Таким чином, у тренінгу створюються можливості для особистого і професійного зростання та розвитку професійної компетентності його учасників (учителів фізичної культури). Тренінг збагачує загальну психологічну культуру вчителів фізичної культури, підвищує їх компетентність у вирішенні різноманітних педагогічних проблем. Дотримання умов тренінгу, продуманість його етапів і грамотна організація стимулюють творчий пошук прихованих у вчителі фізичної культури резервів і розвиток їх професійної компетентності.

На експериментальному рівні в Луганському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти створена авторська тренінгова програма з розвитку професійної компетентності вчителів фізичної культури, яка успішно реалізується у підготовці педагогів і дає змогу вирішувати цілий спектр завдань, серед яких:

- формування особистих і професійних якостей;
- стимулювання й підвищення творчого потенціалу;
- розвиток здатності усвідомлювати ситуацію й використовувати можливість вибору при вирішенні педагогічних проблем;
- стимулювання продуктивної особистісно орієнтованої моделі педагогічної діяльності.

Розвиток професійної компетентності вчителів фізичної культури – важкий і тривалий процес. Під час активних та інтерактивних занять учителі розвивають навички самовладання в різноманітних проблемних ситуаціях, борються зі своїми негативними емоціями. Також у вчителів розвивається здатність швидко орієнтуватися, розраховувати свої можливості та вміти протистояти власним стереотипам та установкам.

Таким чином, сенс тренінгової роботи в міжкурсовий період полягає у пробудженні сил, здібностей, професійних і особистісних якостей, які допоможуть педагогу в непередбачуваних ситуаціях, при спілкуванні з дітьми, виконанні професійних обов'язків, а також сприятимуть усвідомленню педагогічних проблем та розвитку потреби у самовдосконаленні й професійному зростанні.

Висновки. Отже, професійна підготовка вчителів фізичної культури до розвитку професійної компетентності в післядипломній педагогічній освіті відбувається як у курсовий, так і в міжкурсовий період. Форми й методи, які ми охарактеризували у статті, є сприятливою основою для досягнення високого рівня розвитку професійної компетентності вчителів фізичної культури, їх професійного зростання та самовдосконалення. Особливу увагу слід приділити застосуванню інтерактивних форм навчання, завдяки яким андрогоги і вчителі фізичної культури можуть побачити динаміку розвитку тих чи інших показників професійної компетентності, спрогнозувати шляхи її подальшого розвитку, оцінити ефективність своєї професійної взаємодії та особистого впливу.

Розглянуті нами форми й методи роботи з розвитку професійної компетентності та професійної підготовки вчителів фізичної культури не обмежуються переліченим, тому перспективи подальших розвідок будуть спрямовані на пошук нових ефективних методик, а також на проведення експериментальної роботи.

Література

1. Методичні рекомендації щодо вивчення фізкультури у 2009/10 навчальному році // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2009. – № 19–21. – С. 73–81.
2. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2005. – 192 с.
3. Сорочан Т.М. Модель професійного розвитку педагогічних працівників ЗНЗ у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня / Т.М. Сорочан // Шлях освіти. – 2008. – № 2. – С. 11–16.
4. Софій Н.З. Про сто і один метод активного навчання / Н.З. Софій, В.У. Кузьменко. – К. : Крок за кроком, 2003. – 116 с.
5. Технології навчання дорослих / [упоряд. О. Главник, Г. Бевз]. – К. : Главник, 2006. – 128 с.

БОРИСОВА М.В.

РОЗВИТОК НОВИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ФОРМ ВИЩОЇ ОСВІТИ КАНАДИ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ

Сучасне суспільство змінюється дуже швидко. Цей процес найбільш адекватно може бути представлений та описаний нелінійною моделлю, і для цього недоцільно використовувати оцінні судження “гарний / поганий”. Світ змінюється на глибинному рівні. У наше повсякденне життя, в освітню практику прийшла нова реальність – цифрова інформація. Інформаційні ресурси сьогодні не тільки визначають економічну міцність країни, а й стають національним багатством. Активне впровадження інформаційних технологій у життя сучасного суспільства справляє великий вплив на розвиток системи вищої освіти.